

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI

ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК

REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil 3-son

VOLUME 10 / ISSUE 3 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.103](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.103)

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS)

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:

O. Choriyev

Muharrirlar:

E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov, K. Abduvaliyeva, Y. Mahmudov, F. Usmonova

Musahhih:

M. Tursunov

Texnik muharrir:

U. Sapayev

Dizayner:

D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi

№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2026-yil 21-sentabrda

bosmaxonaga topshirildi.

Qog‘oz bichimi: A4.

Shartli bosma tabog‘i: 26,2

Adadi: 100. Buyurtma: № 97.

Bosmaxona litsenziyasi

29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.

Bosmaxona manzili:

100047. Toshkent shahri,

Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY’ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS‘UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY’ATI A‘ZOLARI

Y. Kanyazov – O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo‘lim boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To‘xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma‘mun – Islam Negeri universiteti o‘qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta‘lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma‘muriy va moliya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasida dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig‘i, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho‘basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho‘basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho‘basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘zbek tili va adabiyoti sho‘basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ
УНИВЕРСИТЕТ**

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:

О. Чориев

Редакторы:

Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарилов,
К. Абдувалиева, Й. Махмудов, Ф. Усмонова

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию
21.09.2026.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 26,2 Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 97.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626.

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

Е. Канъязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции Республики Узбекистан, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонов – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

“Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences” legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan.

Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:

O. Choriev

Editors:

E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov, K. Abduvalieva, Y. Makhmudov, F. Usmonova

Proofreader:

M. Tursunov

Technical editor:

U. Sapaev

Designer:

D. Rajapov

Publishing department address:

100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz

E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license

№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 21.09.2026.

Paper size: A4.

Cond.p.f: 26,2.

Units: 100. Order: № 97.

Printing house license

№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD
EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **MUXIDDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA**

Inson qadr-qimmatini konsepsiyasining davlat va huquq to'g'risidagi ta'limotlardagi asosiy masalalari

22 **KURBANOV JAHONGIR ABDIMUTALLI O'G'LI**

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti hujjatlarining huquqiy tabiati: milliy qonunchilik va xorijiy davlatlar tajribasining qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.02 – KONSTITUTSIYAVIY HUQUQ. MA'MURIY HUQUQ. MOLIYA VA BOJXONA HUQUQI

36 **TULTEYEV ILYAS TAVASOVICH**

Konstitutsiyaning to'g'ridan to'g'ri amal qilishini ta'minlashning ayrim nazariy va amaliy jihatlari

50 **YULDOSHEV AZIZJON ERGASHEVICH**

O'zbekistonda mahalliy boshqaruv va o'zini o'zi boshqarish: qonunchilik modeli evolyutsiyasi va konseptual aniqlik muammosi

62 **ILXOMBEKOV JASURBEK ILXOMBEK O'G'LI**

Internetda so'z erkinligi: konstitutsiyaviy kafolatlar va uni amalga oshirishning huquqiy chegaralari

73 **JAHONOV SHOHROH SHUHRAT O'G'LI**

Raqamlashtirish sharoitida axborot xavfsizligining konstitutsiyaviy-huquqiy mohiyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

84 **OTAXONOV FOZILJON XAYDAROVICH**

Xalqaro tijorat arbitrajining raqamli transformatsiyasi: huquqiy asoslar, institutsional muammolar va rivojlanish istiqbollari

100 **SHARAXMETOVA UMIDA SHAAKBAROVNA**

Oilaviy-huquqiy javobgarlik asoslarini belgilash muammolari

115 **UMAROVA DURDONA XASAN QIZI, NARZIEV OTABEK SA'DIYEVICH**

Raqamli iqtisodiyot va kripto-investitsiyalar doirasida investitsiya arbitrajining kelajagi

125 **BAXROMOVA NILUFAR XOSHIYOVNA**

Raqamli marketingda iste'molchilar huquqlarini buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlikni takomillashtirish masalalari

137 **ERGASHEVA SHOHISTA O'KTAM QIZI**

"Lex digitalis" raqamli aktivlarni tartibga solishning kollizion tamoyili sifatida

152 **SAMANDAROVA FERUZA BAXROMJON QIZI**

Davlat xaridida shartnoma erkinligi prinsipi: mazmuni va cheklavlari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA
SUD EKSPERTIZASI

160 **XIKMATOV AZIZ BOBONAROVICH**

Jinoyat protsessida jismoniy nuqsonli shaxslarni so'roq qilish taktikasini takomillashtirish
asoslari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

174 **CHARIYEV TO'YLI SAPARVELIYEVICH**

Turkmanistonning doimiy betaraflik maqomining keng miqyosda e'tirof etilishi va
shakllanishining huquqiy asoslari

183 **JUMAQULOV XUSNIDDIN SHOKIR O'G'LI**

Xalqaro temiryo'l huquqining zamonaviy rivojlanish tendensiyalari: COTIF va SMGS tizimlarining
qiyosiy-huquqiy tahlili

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

190 **XOMIDOV SHUXRAT GAFURJONOVICH**

BMT Korruptsiyaga qarshi konvensiyasining 14- va 52-moddalari: O'zbekiston uchun ustuvor
yo'nalishlar

12.00.13 – INSON HUQUQLARI

208 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT QIZI**

Inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlarning maqsadi, vazifalari
hamda faoliyat yo'nalishlari (tashkilotlar misolida)

12.00.18 – RAQAMLI HUQUQ

217 **YUNUSOVA MINOVVARXON SABIROVNA**

Zamonaviy davlat boshqaruvida yangi islohotlar va fuqarolar bilan raqamli muloqot modellari

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 МУХИДДИНОВА ФИРЮЗА АБДУРАШИДОВНА

Основные вопросы концепции человеческого достоинства в учениях о государстве и праве

22 КУРБАНОВ ЖАХОНГИР АБДИМУТАЛЛИ УГЛИ

Правовая природа актов Президента Республики Узбекистан: сравнительно-правовой анализ национального законодательства и опыта зарубежных государств

12.00.02 – КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО. АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО. ФИНАНСОВОЕ И ТАМОЖЕННОЕ ПРАВО

36 ТУЛЬТЕЕВ ИЛЬЯС ТАВАСОВИЧ

Некоторые теоретические и практические аспекты обеспечения прямого действия Конституции

50 ЮЛДОШЕВ АЗИЗЖОН ЭРГАШЕВИЧ

Местное управление и самоуправление в Узбекистане: эволюция законодательной модели и проблема понятийной определённости

62 ИЛХОМБЕКОВ ЖАСУРБЕК ИЛХОМБЕК УГЛИ

Свобода слова в Интернете: конституционные гарантии и правовые пределы её реализации

73 ЖАХОНОВ ШОХРУХ ШУХРАТ УГЛИ

Конституционно-правовая сущность информационной безопасности в условиях цифровизации

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

84 ОТАХОНОВ ФОЗИЛЖОН ХАЙДАРОВИЧ

Цифровая трансформация международного коммерческого арбитража: правовые основы, институциональные проблемы и перспективы развития

100 ШАРАХМЕТОВА УМИДА ШААКБАРОВНА

Проблемы определения оснований ответственности членов семьи

115 УМАРОВА ДУРДОНА ХАСАН КИЗИ, НАРЗИЕВ ОТАБЕК САЪДИЕВИЧ

Будущее инвестиционного арбитража в условиях цифровой экономики и инвестиций в криптоактивы

125 БАХРОМОВА НИЛУФАР ХОШИМОВНА

Вопросы совершенствования гражданско-правовой ответственности за нарушение прав потребителей в цифровом маркетинге

137 ЭРГАШЕВА ШОХИСТА УКТАМ КИЗИ

Lex digitalis как коллизионный принцип регулирования цифровых активов

152 САМАНДАРОВА ФЕРУЗА БАХРОМЖОН КИЗИ

Принцип свободы договора в сфере государственных закупок: содержание и ограничения

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА,
ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

160 **ХИКМАТОВ АЗИЗ БОБОНАРОВИЧ**

Основы совершенствования тактики допроса лиц с физическими недостатками
в уголовном процессе

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

174 **ЧАРЫЕВ ТОЙЛЫ САПАРВЕЛИЕВИЧ**

Масштабное признание статуса постоянного нейтралитета Туркменистана и правовые
основы его происхождения

183 **ЖУМАКУЛОВ ХУСНИДДИН ШОКИР УГЛИ**

Современные тенденции развития международного железнодорожного права:
сравнительно-правовой анализ систем COTIF и СМГС

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

190 **ХОМИДОВ ШУХРАТ ГАФУРЖОНОВИЧ**

Имплементация статей 14 и 52 Конвенции ООН: приоритеты для Узбекистана

12.00.13 – ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

208 **НОСИРОВА МАРЖОНА НЕГМАТ КИЗИ**

Цели, задачи и направления деятельности негосударственных некоммерческих
организаций, защищающих права человека (на примере отдельных организаций)

12.00.18 – ЦИФРОВЫЕ ПРАВА

217 **ЮНУСОВА МИНОВВАРХОН САБИРОВНА**

Современные реформы государственного управления и модели цифрового
взаимодействия с гражданами

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 MUKHIDDINOVA FIRYUZA ABDURASHIDOVNA

Key issues of the concept of human dignity in the doctrines of state and law

22 KURBANOV JAHONGIR ABDIMUTALLI UGLI

The legal nature of acts of the President of the Republic of Uzbekistan: a comparative legal analysis of national legislation and foreign experience

12.00.02 – CONSTITUTIONAL LAW. ADMINISTRATIVE LAW. FINANCIAL AND CUSTOMS LAW

36 TULTEEV ILYAS TAVASOVICH

Some theoretical and practical aspects of ensuring the direct effect of the Constitution

50 YULDASHEV AZIZJON ERGASHEVICH

Local governance and self-government in Uzbekistan: evolution of the legislative model and the problem of conceptual certainty

62 ILKHOMBEKOV JASURBEK ILKHOMBEKOVICH

Freedom of expression on the internet: constitutional guarantees and legal limits for its implementation

73 JAHONOV SHOHRUH SHUHRAT UGLI

Constitutional and legal essence of information security in the context of digitalization

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

84 OTAKHONOV FOZILJON KHAYDAROVICH

Digital transformation of international commercial arbitration: legal framework, institutional challenges, and development prospects

100 SHARAKHMETOVA UMIDA SHAAKBAROVNA

Problems of determining the grounds of family legal liability

115 UMAROVA DURDONA KHASAN KIZI, NARZIEV OTABEK SADIEVICH

The future of investment arbitration in the digital economy and crypto-investments

125 BAKHROMOVA NILUFAR KHOSHIMOVNA

Issues of improving civil liability for violation of consumer rights in digital marketing

137 ERGASHEVA SHOKHISTA UKTAM KIZI

Lex digitalis as a collision principle for regulating digital assets

152 SAMANDAROVA FERUZA BAKHROMJON KIZI

The principle of freedom of contract in public procurement: content and limitations

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

160 KHIKMATOV AZIZ BOBONAROVICH

Fundamentals of improving the tactics of interviewing persons with physical disabilities in criminal proceedings

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

174 **CHARIEV TOYLI SAPARVELIEVICH**

Broad recognition of Turkmenistan's permanent neutrality status and the legal foundations of its establishment

183 **JUMAKULOV KHUSNIDDIN SHOKIR UGLI**

Modern development trends in international railway law: a comparative legal analysis of the COTIF and SMGS systems

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

190 **KHOMIDOV SHUKHRAT GAFURJONOVICH**

Implementation of articles 14 and 52 of the UN Convention: priorities for Uzbekistan

12.00.13 – HUMAN RIGHTS

208 **NOSIROVA MARJONA NEGMAT KIZI**

Goals, objectives, and areas of activity of non-governmental non-profit organizations in the protection of human rights (based on organizational examples)

12.00.18 – DIGITAL LAW

217 **YUNUSOVA MINOVVARKHON SABIROVNA**

New reforms in modern public administration and digital interaction models with citizens

Kelib tushgan / Получено / Received: 26.06.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 04.09.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 21.09.2026

DOI: <https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.103017>

UDC: 342.7:061.2(045)(575.1)

INSON HUQUQLARINI HIMOYA QILUVCHI NODAVLAT NOTIJORAT TASHKILOTLARINING MAQSADI, VAZIFALARI HAMDA FAOLIYAT YO'NALISHLARI (TASHKILOTLAR MISOLIDA)

Nosirova Marjona Negmat qizi,
O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi
Davlat va huquq instituti tayanch doktoranti
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3542-9802>
e-mail: marjonanosirova58@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqolada inson huquqlarini himoya qilish tizimida nodavlat notijorat tashkilotlarining ahamiyati va faoliyat yo'nalishlari tahlil qilingan. Qolaversa, maqolada inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlarining faoliyat yo'nalishlari bir nechta guruhlariga ajratildi va ular haqida alohida misollar keltirildi. O'zbekiston Respublikasida faoliyat yuritayotgan inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlari misolida ularning asosiy maqsad va vazifalari, huquqiy asoslari hamda jamiyatdagi ijtimoiy funksiyalari yoritilgan. Xususan, ayollar, yoshlar, bolalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, keksalar hamda OIV/OITS bilan yashovchi shaxslar huquqlarini himoya qilishga ixtisoslashgan tashkilotlar faoliyati ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada nodavlat notijorat tashkilotlarining fuqarolik jamiyatini rivojlantirish, jamoatchilik nazoratini amalga oshirish, aholining huquqiy savodxonligini oshirish va davlat organlari bilan hamkorlikni mustahkamlashdagi roli ochib berilgan. Tadqiqot davomida normativ-huquqiy hujjatlar, xalqaro konvensiyalar hamda amaliy misollar asosida tahlil olib borilgan. Shuningdek, inson huquqlarini himoya qilish tizimida nodavlat notijorat tashkilotlarining ahamiyatini oshirish, faolligini yanada kuchaytirish yuzasidan bir qancha takliflar ishlab chiqilgan. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, nodavlat notijorat tashkilotlari inson huquqlarini ta'minlashda muhim institut sifatida jamiyat barqarorligini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkiloti, xalqaro tashkilot, "Oydin Nur", USAID, BMT, inklyuziv rivojlanish, Yoshlar ittifoqi, "Kelajak ovozi", O'zbekiston nogironlar assotsiatsiyasi, "Nuroni" jamg'armasi, "Ishonch va hayot"

ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И НАПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ НЕКОММЕРЧЕСКИХ ОРГАНИЗАЦИЙ, ЗАЩИЩАЮЩИХ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА (НА ПРИМЕРЕ ОТДЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ)

Носирова Маржона Негмат кизи,
базовый докторант Института государства и права
Академии наук Республики Узбекистан

Аннотация. В статье анализируются значение и основные направления деятельности негосударственных некоммерческих организаций в системе защиты прав человека.

Направления деятельности правозащитных негосударственных некоммерческих организаций классифицированы по нескольким группам и проиллюстрированы конкретными примерами. На примере организаций, действующих в Республике Узбекистан, раскрываются их основные цели и задачи, правовые основы и социальные функции. В частности, проведён научный анализ деятельности организаций, специализирующихся на защите прав женщин, молодёжи, детей, лиц с инвалидностью, пожилых людей и лиц, живущих с ВИЧ/СПИДом. Раскрывается роль негосударственных некоммерческих организаций в развитии гражданского общества, осуществлении общественного контроля, повышении правовой грамотности населения и укреплении взаимодействия с государственными органами. Исследование проведено на основе нормативно-правовых актов, международных конвенций и практических примеров. Разработаны предложения по повышению роли и активизации деятельности негосударственных некоммерческих организаций в системе защиты прав человека. Полученные результаты свидетельствуют о том, что данные организации, являясь важным институтом обеспечения прав человека, способствуют укреплению стабильности общества.

Ключевые слова: негосударственная некоммерческая организация, защищающая права человека, международная организация, «Ойдин Нур», USAID, ООН, инклюзивное развитие, Союз молодёжи, «Келажак овози», Ассоциация инвалидов Узбекистана, фонд «Нуроний», «Ишонч ва ҳаёт»

GOALS, OBJECTIVES, AND AREAS OF ACTIVITY OF NON-GOVERNMENTAL NON-PROFIT ORGANIZATIONS IN THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS (BASED ON ORGANIZATIONAL EXAMPLES)

Nosirova Marjona Negmat kizi,

Basic Doctoral Student at the Institute of State and Law,
Academy of Sciences of the Republic of Uzbekistan

Abstract. This article analyzes the significance and areas of activity of non-governmental non-profit organizations (NGOs) within the human rights protection system. Furthermore, it categorizes the activity areas of human rights NGOs into distinct groups accompanied by specific examples. Using the example of human rights NGOs operating in the Republic of Uzbekistan, the paper highlights their core goals, tasks, legal foundations, and social functions in society. In particular, it scientifically analyzes the activities of organizations specialized in protecting the rights of women, youth, children, persons with disabilities, the elderly, and persons living with HIV/AIDS. Moreover, the article reveals the role of NGOs in developing civil society, exercising public oversight, raising legal literacy among the population, and strengthening cooperation with state authorities. The research is conducted on the basis of normative-legal acts, international conventions, and practical examples. Additionally, several proposals have been formulated to enhance the significance and further boost the activity of NGOs in the human rights protection system. The findings demonstrate that NGOs serve as a vital institution in ensuring human rights and strengthening societal stability.

Keywords: human rights non-governmental non-profit human rights organization, international organization, "Oydin Nur," USAID, UN, inclusive development, Youth Union, "Kelajak Ovozi," Association of the Disabled of Uzbekistan, "Nuroni" Foundation, "Ishonch va Hayot"

Kirish

Har bir shaxs tinch va xavfsiz muhitda, adolatli jamiyatda yashash huquqiga ega bo'lishi kerak. Bunga erishish uchun uning tabiiy, siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy huquqlari ka-

folatlari qonunchilik bilan belgilab qo'yilgan bo'lishi zarur. Inson huquqlarini himoya qilish bugungi global sharoitda nafaqat davlat organlarining, balki nodavlat notijorat tashkilotlari (keyingi o'rinlarda NNT)ning ham

muhim vazifasiga aylangan. Ayni shu vazifani amalga oshirishda NNTlar beqiyos ahamiyat kasb etadi. Biroq so'nggi yillarda davlat siyosatidagi islohotlar NNTlarning imkoniyatlarini kengaytirgan bo'lsa-da, ularning huquqiy maqomi, inson huquqlarini himoya qilish bilan bog'liq faoliyatini tartibga soluvchi qonunchilikning mavjud emasligi hamda sof inson huquqlari bilan shug'ullanuvchi NNTlarning soni kamchilikni tashkil etishi tadqiqotimizning qanchalik dolzarb ekanligini ko'rsatadi. Xususan, jami NNTlar soni 11 800 tadan ortiqni tashkil etsa, ulardan faqatgina 3 yoki 4 tasi (0,0343%) sof inson huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanib kelmoqda (Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, n.d.).

Maqolaning maqsadi – inson huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarning maqsadlari, vazifalari va faoliyat yo'nalishlarini tizimli ravishda tahlil qilib, ularning jamiyatdagi roli va samaradorligini baholash hamda mavjud muammolarni bartaraf etish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Xorijlik olimlardan Y.V. Botnev va T.D. Matveyeva kabi tadqiqotchilar nohukumat tashkilotlarini inson huquqlarini ta'minlashda fuqarolik jamiyatining teng huquqli va o'zini o'zi boshqarish prinsipiga asoslangan instituti sifatida e'tirof etadilar (Botnev & Matveeva, 2008).

X.T. Odilqoriyevning (2018) qarashlariga ko'ra, nodavlat notijorat tashkilotlari siyosiy maqsadlar uchun emas, balki ma'lum guruhlarning madaniy, jismoniy va malakaviy manfaatlarini qondirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, NNTlarning maqsadi jismoniy va yuridik shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlarini, boshqa demokratik qadriyatlarni himoya qilish, ijtimoiy, madaniy va ma'rifiy maqsadlarga erishish, ma'naviy va boshqa nomoddiy ehtiyojlarni qondirish, xayriya faoliyatini amalga oshirish hisoblanadi (Republic of Uzbekistan, 1999).

Tadqiqotimiz inson huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarning huquqiy maqomini mustahkamlash, ularning faoliyat yo'nalishlarini

tizimlashtirish, inson huquqlarini himoya qilishdagi ishtirokini kengaytirish hamda faoliyat samaradorligini oshirish bilan bog'liq muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish bo'yicha amaliy takliflar ishlab chiqishga qaratilgan.

Metodlar

Tadqiqot jarayonida inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlarining faoliyatini o'rganish uchun *tizimli tahlil, qiyosiy-huquqiy, formal-yuridik va hujjatlarni tahlil qilish* metodlaridan foydalanildi. Tizimli tahlil metodi orqali inson huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarning faoliyat yo'nalishlari guruhlariga ajratildi va ularning maqsad hamda vazifalari tizimlashtirildi. Qiyosiy-huquqiy metod asosida NNTlarning faoliyati turli yo'nalishlar va huquqiy normalar bilan qiyosiy tahlil qilindi. Formal-yuridik metod yordamida O'zbekiston Respublikasining normativ-huquqiy hujjatlari hamda xalqaro huquqiy hujjatlar o'rganildi.

Natijalar

Fuqarolik jamiyatiga nisbatan amerika-cha yondashuv shu sohada eng mashhur va keng tanilgan – Merilend shtati Baltimor shahrida joylashgan Jon Xopkins universitetining "The Comparative Nonprofit Sector Project" loyihasida yaqqol ko'zga tashlanadi.

Loyihaga ko'ra, NNTlarning faoliyat turlari 12 ta yo'nalish bo'yicha belgilangan: 1) madaniyat va dam olish; 2) ta'lim va tadqiqot; 3) sog'liqni saqlash; 4) ijtimoiy xizmatlar; 5) atrof-muhitni himoya qilish; 6) hududiy hamjamiyatlarni rivojlantirish; 7) inson huquqlarini himoya qilish; 8) filantrop- lar uchun vositachilik qilish; 9) xalqaro; 10) diniy; 11) kasbiy, uyushmalar biznes va kasaba uyushmalari; 12) boshqa yo'nalishlar (Sanovich, n.d.).

Bu borada A.R. Mo'minov va M.A. Tillabayev (2013) NNTlarni quyidagi 5 ta guruhga ajratadi:

birinchidan, keng miqyosda madaniy maqsadlarni amalga oshirish uchun tashkil etiladigan (ta'lim, ilmiy-texnikaviy yo'nalishlarda);

ikkinchidan, aholining sihat-salomatligini mustahkamlash va muhofaza qilish maqsadlarida tashkil etiladigan (sport va jismoniy tarbiya bilan shug'ullanadigan tashkilotlar, kasalliklarni davolash va profilaktikaning ilg'or usullarini targ'ib qilishga yo'naltirilgan tashkilotlar);

uchinchidan, huquqni himoya qilish bilan shug'ullanadigan har xil yo'nalishdagi tashkilotlar (masalan, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish tashkiloti);

to'rtinchidan, fuqarolarning ma'naviy va boshqa nomoddiy ehtiyojlarini qondirish maqsadida tuziladigan tashkilotlar (siyosiy birlashmalar, ijtimoiy jamg'armalar);

beshinchidan, xayriya faoliyatini amalga oshiradigan tashkilotlar.

Demak, inson huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarning faoliyat yo'nalishlarini bir nechta guruhga ajratib tahlil qilish taklif etiladi:

1) ayollar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi;

2) yoshlar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi;

3) bolalar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi;

4) nogironligi bo'lgan shaxslar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi;

5) keksalar (yoshi katta shaxslar) huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi;

6) OIV/OITS bilan kasallangan shaxslar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi.

Ahamiyatlisi shundaki, yuqorida keltirilgan muammolarni aniqlash va ularga takliflar berish maqsadida bir qancha tashkilotlar, xususan, ayollar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi "Oydin nur" oilani ijtimoiy, huquqiy himoyalash markazi, yoshlar huquqlarining himoyasi masalasida O'zbekiston yoshlari umumjahon assotsiatsiyasi (World Association of Youth of Uzbekistan), "Kelajak ovozi" Yoshlar tashabbuslari markazi va boshqalar o'rganildi. Shuningdek, nogironligi bo'lgan shaxslar huquqlarini himoya qilish

bilan shug'ullanuvchi O'zbekiston nogironlar assotsiatsiyasi, O'zbekistonda keksalar huquqlarini himoya qilish sohasida faoliyat yurituvchi "Nuroni" jamg'armasi o'rganildi.

Buxoro viloyati "Oydin nur" oilani ijtimoiy, huquqiy himoyalash markazi Germaniyaning O'zbekistondagi elchixonasi bilan "Yengil avtomashina sotib olishni qo'llab-quvvatlash" nomli loyihani bajarish maqsadida shartnoma imzolagan. Loyihadan ko'zlangan asosiy maqsad tazyiq va zo'ravonlik qurboni bo'lgan ayollar va ularning voyaga yetmagan bolalariga o'z vaqtida va manzilli yordam ko'rsatish uchun markazga avtotransport sotib olishdan iboratdir (Oydin Nur, n.d.).

Demak, markazda zo'ravonlikdan jabrlangan ayollar va ularning bolalariga manzilli yordam berish uchun avtomobil olish bo'yicha alohida loyiha amalga oshirilgan. Fikrimizcha, bu markazga jabrlanuvchilarga tezkor yordam ko'rsatish uchun transport vositasi zarurligini ko'rsatadi.

Hozirgi kunda yoshlar huquqlarini himoya qilish jamiyatdagi dolzarb yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Yoshlar mamlakatning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishida asosiy vositadir. O'zbekistonda yoshlar huquqlarini himoya qiluvchi NNTlar bir qancha bo'lib, xususan, O'zbekiston Yoshlar ittifoqi, O'zbekiston yoshlari umumjahon assotsiatsiyasi (World Association of Youth of Uzbekistan), "Kelajak ovozi" yoshlar tashabbuslari markazi va boshqalarni keltirish mumkin.

O'zbekiston Yoshlar ittifoqi 2017-yil 30-iyunda "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyida tashkil etilgan nodavlat notijorat tashkiloti hisoblanadi. Tashkilot tashkil etilgan sana, ya'ni 30-iyun O'zbekistonda Yoshlar kuni sifatida nishonlandi (President of the Republic of Uzbekistan, 2017a).

2017-yil 5-iyul kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning "Yoshlarga oid davlat siyosati samaradorligini oshirish va O'zbekiston Yoshlar ittifoqi faoliyatini qo'llab-quvvatlash to'g'risida"gi

Farmoni qabul qilindi (President of the Republic of Uzbekistan, 2017b). Unda davlat rahbari tomonidan O'zbekiston Yoshlar ittifoqi faoliyatining ustuvor yo'nalishlari sifatida quyidagilar belgilangan:

1) O'zbekiston Yoshlar ittifoqini respublikada yoshlarga oid davlat siyosati amalga oshirilishida davlat organlari, nodavlat notijorat tashkilotlari va fuqarolik jamiyatining boshqa institutlari bilan samarali hamkorlikni ta'minlovchi, "Yoshlar – kelajak bunyodkori" shiori ostida professional faoliyatni amalga oshiruvchi tuzilmaga aylantirish;

2) yoshlarning huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini himoya qilish, ularni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ongi va qalbida mustaqillik g'oyalariga sodiqlik, milliy o'zlikni anglash, Vatanga muhabbat va uning taqdiriga daxldorlik, fidoyilik hissini qaror toptirish va rivojlantirish, turli mafkuraviy tahdidlardan asrash;

3) demokratik davlat qurish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish borasidagi islohotlarda yoshlar faolligini oshirish, yuksak ma'naviyatli, mustaqil fikrlaydigan, qat'iy hayotiy pozitsiya, keng dunyoqarash va chuqur bilimlarga ega tashabbuskor, shijoatli, el-yurt manfaati yo'lida bor kuch-g'ayrati, bilim va salohiyatini safarbar qiladigan, mamlakat istiqboli uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga qodir yoshlar safini kengaytirish va boshqalar (President of the Republic of Uzbekistan, 2017b).

Fikrimizcha, yoshlarning huquqiy muammolarini aniqlash, ularni tizimli ravishda umumlashtirish va tegishli davlat organlariga yetkazish mexanizmlarini yanada takomillashtirish zarur.

O'zbekiston nogironlar assotsiatsiyasi esa Adliya vazirligi tomonidan 2022-yil 22-dekabrda NNT sifatida qayta ro'yxatdan o'tkazilgan. Bu tashkilot nogironligi bo'lgan shaxslarning jamoat tashkilotlari tashabbusi asosida tashkil etilgan bo'lib, u o'z a'zolari-ning faoliyatini muvofiqlashtirish va ularning

umumiy manfaatlarini milliy manfaatlar yo'lida ifodalash maqsadida faoliyat yuritadi. Shuningdek, xalqaro tashkilotlar tomonidan jamiyat va davlat hayotida boshqa fuqarolar bilan teng asosda ishtirok etishiga ko'maklashish, kuchli va barqaror fuqarolik jamiyatini rivojlantirish maqsadida hozirgi vaqtda O'zbekiston nogironlar assotsiatsiyasida mamlakat bo'ylab 30 ta tashkilot va 11 ta mintaqaviy bo'lim faoliyat yuritib kelmoqda (Xakimov & Djalilov, 2024).

Assotsiatsiya o'z faoliyatini O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, NNT bilan bog'liq qonunlar, BMTning Nogironlar huquqlari to'g'risidagi konvensiyasi, nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari bilan bog'liq boshqa normativ-huquqiy hujjatlar va amaldagi nizomi asosida amalga oshiradi (Republic of Uzbekistan, 2023; United Nations, 2006; Association of Disabled People of Uzbekistan, n.d.).

Assotsiatsiyaning asosiy vazifasi — nogironligi bo'lgan shaxslar uchun boshqa fuqarolar bilan teng huquq va imkoniyatlardan foydalanishni ta'minlaydigan, ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy sohalarda ishtirok etishga imkon beruvchi inklyuziv jamiyatni rivojlantirishga yordam berishdir. Assotsiatsiya o'zining asosiy faoliyatida nogironligi bo'lgan shaxslarning muammolarini birinchi navbatda inson huquqlarini himoya qilish muammosi sifatida ko'rib chiqadi hamda xalqaro normalar va milliy qonunchilikka amal qiladi (National Association of Non-Governmental Non-Profit Organizations of Uzbekistan, n.d.).

Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoya qilishda asosiy muammolardan biri ularning ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy va madaniy hayotda boshqa fuqarolar bilan teng asosda ishtirok etishi uchun zarur shart-sharoitlarni ta'minlashdir.

O'zbekiston Nogironlar assotsiatsiyasi 2021-yilda BMTning Nodavlat notijorat tashkilotlari qo'mitasi tomonidan tasdiqlangan EKOSOS maslahatchi maqomini oldi. O'zbe-

kiston nogironlar assotsiatsiyasi o'z tarkibiga nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarni birlashtiradi. Xususan, O'zbekiston Nogironlar jamiyati, O'zbekiston Ko'zi ojizlar jamiyati (1932), O'zbekiston Karlar jamiyati (1929), "Opa-singillar" nogiron ayollar jamiyati, "Millennium" yoshlar ijtimoiy-huquqiy reabilitatsiya markazi, Toshkent shahar nogironlar jamoat birlashmasi "Sharoit Plyus" NNT (2009), O'zbekiston Respublikasi Yoshlar ittifoqi huzuridagi "Mehrli qo'llar" imkoniyati cheklangan yoshlar va bolalar markazi (2017), "Avlod Barak" respublika NNT, "Special Olympics Uzbekistan" tashkiloti, "Sanvikt" nogiron bolalar badiiy markazi (1999), "Umidvorlik" nogiron bolalar va ularning oilalarini qo'llab-quvvatlash markazi.

Keksalar huquqlarini himoya qilish bilan shug'ullanuvchi NNTlar faoliyati asosan BMTning Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasi, Keksalar huquqlari bo'yicha BMT tamoyillari, shuningdek, milliy ijtimoiy himoya va pensiya qonunchiligi asosida amalga oshiriladi. Ushbu tashkilotlar keksalarni yoshga ko'ra kamsitish, ijtimoiy yakkalanish va iqtisodiy zaiflikdan himoya qilishga qaratilgan tashabbuslarni ilgari suradi (United Nations General Assembly, 1991).

Nodavlat notijorat tashkilotlarining ushbu yo'nalishdagi asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- keksalarning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy huquqlarini himoya qilish;
- pensiya, tibbiy xizmat va ijtimoiy ta'minot masalalarida huquqiy maslahatlar berish;
- yakka-yolg'iz keksalarga ijtimoiy va psixologik qo'llab-quvvatlash ko'rsatish;
- keksalarning jamiyatda faol hayot kechirishi uchun rag'batlantirish;
- davlat organlari bilan hamkorlikda ijtimoiy dasturlarni amalga oshirish.

"Nuroni" jamg'armasi O'zbekiston faxriylarining ijtimoiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash jamoat birlashmasi shaklidagi tashkilotdir. U 1996-yil 4-dekabrda PF-1655-sonli

Prezident farmoni bilan tuzilgan va keyinchalik respublikada faxriylarga ijtimoiy qo'llab-quvvatlashni kengaytirish maqsadida qayta tashkil etilgan.

O'zbekiston faxriylarining ijtimoiy faoliyatini qo'llab-quvvatlash "Nuroni" jamg'armasi vazifalari:

- faxriylarning O'zbekistonni yangilash va rivojlantirishning ma'naviy-axloqiy negizlarini mustahkamlashda mamlakatning ijtimoiy-siyosiy hayotida faol ishtirok etishi uchun zarur shart-sharoitlar yaratish, oqsoqollar, keksa yoshdagilar va nogironlarni yoshlarni Vatanga muhabbat, keksa avlod kishilarini hurmat qilish, ezgulik va rahmdillik singari xalqimizning ko'p asrlik an'alarini hurmat qilish ruhida tarbiyalashga yo'naltirilgan ijtimoiy faoliyatga jalb etish;

- keksalarning hayot darajasini oshirish, pensiyaga chiqqandan keyin ularning yuqori ijtimoiy faolligini, shu jumladan, ularning mamlakat ijtimoiy-siyosiy hayotidagi ishtirokini va davlat organlari faoliyati ustidan jamoatchilik nazoratini amalga oshirishdagi ishtirokini qo'llab-quvvatlash;

- keksalar uchun nazarda tutilgan pensiyalar va imtiyozlar bo'yicha qonun hujjatlari qoidalari ijrosi ustidan jamoatchilik nazoratini ta'minlash, ushbu masalada davlat boshqaruvi organlariga va mahalliy ijro etuvchi hokimiyat organlariga ko'maklashish, ehtiyojmand keksalarni va aholining boshqa qatlamlarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va tibbiy yordam bilan ta'minlash, ushbu maqsadlarda ishlab chiqarish, tijorat, noshirlik, xayriya va boshqa tadbirlarni amalga oshirish va shu kabilar (Republic of Uzbekistan, 2018).

"Nuroni" jamg'armasi faoliyatidagi muhim muammolardan biri yolg'iz va ehtiyojmand keksalarga ijtimoiy hamda tibbiy yordamning manzilliligini ta'minlashdir. Amaldagi davlat siyosatida ham keksalarga ko'rsatiladigan tibbiy-ijtimoiy yordam darajasi va sifatini oshirish zarurati qayd etilgan.

Sog'liqni saqlash sohasida, OIV/OITS bilan kasallangan shaxslarning huquqlarini himoya

qilish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki ushbu toifadagi shaxslar ko'p hollarda jamiyatda stigmatizatsiya, diskriminatsiya va ijtimoiy chetlashuv kabi muammolarga duch kelmoqdalar.

O'zbekistonda "Ishonch va Hayot" respublika nodavlat notijorat tashkiloti mavjud bo'lib, 2003-yilda tashabbus guruhi tomonidan tuzilgan va rasman 2003-yil 5-dekabrda O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan ro'yxatdan o'tkazilgan. Tashkilot aynan bitta hudud, ya'ni faqat bir viloyat yoki tuman doirasida emas, balki O'zbekiston Respublikasi hududi bo'ylab faoliyat yuritish huquqiga ega. Tashkilotning asosiy maqsadi OIV bilan yashovchi shaxslar (OBYSH), xavfli guruhlariga mansub shaxslar (XGMSH) va ularning yaqinlarini har tomonlama qo'llab-quvvatlash, birlashtirish, hayot sifatini va qadr-qimmatini yaxshilash, stigma va diskriminatsiyaga qarshi kurash olib borish, shuningdek, O'zbekiston Respublikasida OIV/OITS epidemiyasi rivojlanishining oldini olish.

Shuningdek, tashkilot o'z oldiga bir qancha vazifalarni qo'yadi:

- OIV/OITS kasalliklari bilan yashovchi shaxslarga har tomonlama yordam berish va ularni qo'llab-quvvatlash, bunday kasalliklar bilan yashovchi shaxslarda ruhiy-emotsional keskinlikni kamaytirish, ushbu kasallik bilan yashovchi shaxslarning kamsitilish va stigmatizatsiya qilinishiga qarshi kurashish, ularga nisbatan bag'rikenglikni shakllantirish;

- OIV bilan yashovchi, ijtimoiy ahamiyatga ega kasalliklarga daxldor bo'lgan odamlar va aholining himoyalanmagan guruhlarini ushbu "Hamjamiyatlar platformasi va milliy muloqot!" shiori orqali sog'liqni saqlash, iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy huquqlari nuqtayi nazaridan hayot sifati va qadr-qimmatini yaxshilash uchun birlashtirish;

- OIV, OITSning darajalarida, virusli gepatitlar va boshqa ijtimoiy ahamiyatga ega kasalliklarda sifatli, ommabop va kafolatli davolashni kengaytirishga, notibbiy parvarish-

ga va inson hayotining barcha sohalarida uni qo'llab-quvvatlashga ko'maklashish;

- O'zbekiston Respublikasida OIV/OITS kasalliklari bilan yashovchi fuqarolarning huquqlarini, qonuniy manfaatlarini ro'yobga chiqarish va farovonligini ta'minlash sohasidagi davlat institutlari hamda fuqarolik jamiyatlarining sa'y-harakatlari samaradorligini oshirishga ko'maklashish;

- O'zbekiston Respublikasida OIV infeksiyasi, virusli gepatitlar va giyohvandlik tarqalishiga qarshi kurashishda ko'maklashish;

- Jamiyatda stigma va tahqirlarga qarshi kurashish.

OIV bilan yashovchi shaxslarning huquqlarini himoya qilishda asosiy muammolardan biri jamiyatdagi stigma va diskriminatsiyani bartaraf etishdir. Mazkur muammo ularning nafaqat ijtimoiy hayotdagi ishtirokiga, balki mehnat, tibbiy xizmat va boshqa huquqlardan teng foydalanishiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Muhokama

Tadqiqot natijalari asosida inson huquqlarini himoya qiluvchi nodavlat notijorat tashkilotlari faoliyatida aniqlangan muammolarni bartaraf etish bo'yicha quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. NNTlarning inson huquqlarini himoya qilish sohasidagi faoliyatiga oid normalarni tizimlashtirish maqsadida Nodavlat notijorat tashkilotlar to'g'risidagi kodeksni ishlab chiqish.

2. Zo'ravonlikdan jabrlangan ayollarga yordam beruvchi NNTlarni davlat grantlari va ijtimoiy buyurtmalar orqali qo'llab-quvvatlash.

3. NNTlar huzurida yoshlar uchun bepul huquqiy maslahat va onlayn murojaat xizmatlarini tashkil etish.

4. NNTlar ishtirokida inklyuziv infratuzilma va davlat xizmatlaridan teng foydalanish ustdan jamoatchilik monitoringini kuchaytirish.

5. Keksalar huquqlari: yolg'iz va ehtiyojmand keksalarni aniqlash uchun NNTlar va mahallalar o'rtasida yagona hamkorlik tizimini yaratish.

6. Stigma va diskriminatsiyaga qarshi huquqiy targ'ibot uchun OIV/OITS bilan yashovchi shaxslar, keksalar va boshqa zaif ijtimoiy guruhlar huquqlarini himoya qilishga qaratilgan maxsus "DAVLAT-NNT" loyihasini yo'lga qo'yish.

Xulosa

Inson huquqlarini himoya qiluvchi NNTlarning faoliyat yo'nalishlari jamiyat ehtiyojlari hamda mavjud ijtimoiy muammolardan kelib chiqqan holda shakllanadi va rivojlanadi. Ularning faoliyati sog'liqni saqlash, ta'lim, gender tenglikni ta'minlash, ijtimoiy adolatni qaror toptirish, kamsitishning bar-

cha shakllariga qarshi kurashish, shuningdek, zaif va alohida himoyaga muhtoj ijtimoiy guruhlar huquqlarini himoya qilish kabi muhim sohalarni qamrab oladi.

Mazkur tashkilotlar aholining turli qatlamlari manfaatlarini ifoda etish, ularning muammolarini o'rganish va tegishli davlat organlariga yetkazish orqali jamiyat va davlat o'rtasida o'ziga xos ko'prik vazifasini bajaradi. Shu sababli aniqlangan muammolarni bartaraf etish tashkilotlarning inson huquq va erkinliklarini himoya qilishdagi faoliyati samaradorligini yanada mustahkamlaydi.

REFERENCES

Association of Disabled People of Uzbekistan. (n.d.). *Charter of the Association*. <https://www.uznj.uz/uz/menu/nizom.php>

Botnev, Yu. V., & Matveeva, T. D. (2008). *Konstitutsionno-pravovoe regulirovanie deyatel'nosti nepravitel'stvennykh pravozashchitnykh organizatsiy v Rossii* [Constitutional and legal regulation of the activities of non-governmental human rights organizations in Russia] [Abstract of doctoral dissertation]. Moscow.

Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan. (n.d.). *Nodavlat notijorat tashkilotlari reyestri* [Register of non-governmental non-profit organizations]. <https://adliya.uz>

Mo'minov, A. R., & Tillabayev, M. A. (2013). *Inson huquqlari* [Human rights] (2nd ed.). Adolat.

National Association of Non-Governmental Non-Profit Organizations of Uzbekistan. (n.d.). *About the Association*. <https://www.ngo.uz/about>

Odilqoriyev, X. T. (2018). *Davlat va huquq nazariyasi* [Theory of state and law]. Adolat.

Oydin Nur. (n.d.). *Yengil avtomashina sotib olishni qo'llab-quvvatlash* [Support for the purchase of passenger cars]. Telegram. https://t.me/s/oydin_nur?before=564

President of the Republic of Uzbekistan. (2017a, June 30). *O'zbekiston "Kamolot" yoshlar ijtimoiy harakatining IV qurultoyi* [The IV Congress of the Kamolot Youth Social Movement of Uzbekistan]. <https://president.uz/oz/lists/view/730>

President of the Republic of Uzbekistan. (2017b, July 5). *On measures to increase the effectiveness of state youth policy and support the activities of the Youth Union of Uzbekistan (Decree No. DP-5106)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/-3255680>

President of the Republic of Uzbekistan. (2026, February 16). *On additional measures to ensure the consistent continuation of reforms within the priority directions of the country's development through 2030 and bring them to a new stage (Decree No. DP-21)*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/8050769>

President of the Republic of Uzbekistan. (2018, January 8). *On measures to further improve the activities of the "Nuroniy" Foundation for Social Support of Veterans of Uzbekistan (Decree No. DP-4906)*. Lex.uz. <https://lex.uz/uz/docs/-3089694>

Republic of Uzbekistan. (1999, April 14). *Law "On non-governmental non-profit organizations" (No. 763-1)*. Lex.uz. <https://lex.uz/en/docs/6816491>

Republic of Uzbekistan. (2023, April 30). *Constitution of the Republic of Uzbekistan*. Lex.uz. <https://lex.uz/docs/6445145>

Sanovich, S. (n.d.). *Issledovaniya grazhdanskogo obshchestva i NKO v Evrope i SShA (kratkiy obzor)* [Research on civil society and NGOs in Europe and the United States: A brief overview]. Socpolitika.ru.

United Nations General Assembly. (1991, December 16). *United Nations Principles for Older Persons (Resolution 46/91)*. United Nations. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/united-nations-principles-older-persons>

United Nations. (2006, December 13). *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*. <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

Xakimov, R. T., & Djalilov, S. Sh. (2024). *Nogironligi bo'lgan shaxslarning huquqlari* [Rights of persons with disabilities]. Komron Press.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

2026-yil 3-son

VOLUME 10 / ISSUE 3 / 2026

DOI: [HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.103](https://dx.doi.org/10.51788/TSUL.ROLS.103)